

Les arrels... i el seu autor

Núria Rafel i Fontanals

«Aquest llibre [...] aspira a ésser un assaig de prehistòria de Catalunya».

M. TARRADELL. Introducció a la primera edició de
Les arrels de Catalunya, 1962

«Què és el que més t'apassiona de l'arqueologia? *La història. De fet, n'hi ha de dues menes, d'arqueòlegs. Els uns estudien l'art antic i cerquen monuments i mosaics. Els altres són historiadors que, en lloc d'estudiar els documents escrits, estudien les pedres. Els primers no fan història social i econòmica, no els preocupa què menjaven els primers pagesos d'aquest país. A mi m'interessa l'estudi de la societat.*» Així responia M. Tarradell a Montserrat Roig en el curs d'una entrevista que aquesta li féu a finals dels anys 70.¹ A banda del fet que, com en el cas d'altres destacats arqueòlegs catalans, la tasca de revisió historiogràfica de Miquel Tarradell encara està per fer, ningú millor que ell mateix per a definir el que considerava el seu objectiu científic.

En el panorama de la dita Escola Catalana d'Arqueologia, de la qual es considerava membre, de la mateixa manera que es considerava alumne de Bosch Gimpera, tot i que mai no ho fou d'una forma directa, la figura de Tarradell destacà sempre per la capacitat de síntesi, per la tendència a identificar regularitats i treure'n conseqüències, per detectar on era el problema, la contradicció. En un altre ordre de coses, se significava per la immensa curiositat i per l'arrelament a la realitat, ja fos aquesta les formes de vida quotidiana dels indrets que havia conegut o la intel·lectualitat dels Països Catalans.

Però tenia una altra qualitat: la facilitat d'expressar-se oralment de manera que resultava brillant i atractiu i sabia fer-se entendre per qualsevol mena d'interlocutor. Sovint, intercalava anècdotes en les seves exposicions, anècdotes, però, que sempre tenien una finalitat il·lustrativa que les ultrapassava. Per exemple, el diferent sentit del temps en la cultura àrab, que explicava per mitjà d'episodis molt divertits que havia viscut en la seva estada al Marroc; o bé les regions naturals dels Països Catalans a través dels diferents pans que s'hi elaboraven... D'aquesta mena d'explicacions podia passar fàcilment a comentar un poema de Riba o de Kavafis. Sabia connectar i, a la vegada, expressar-se amb rigor i lluïment, era un gran divulgador. Veritablement, per a ell, la metodologia no era més que un mitjà, que jo gosaria dir que trobava necessari, imprescindible —i pel qual s'interessava vivament (estratigrafia i datació absoluta)—, però merament instrumental. El que li agradava eren les síntesis, i aquest fet es reflecteix clarament en la seva obra: *Les arrels de Catalunya* n'és un exemple, però no l'únic. El mateix autor, en la introducció a la primera edició, defineix l'obra com una visió panoràmica de la prehistòria, com un assaig. Algun cop es queixava que en el panorama de l'arqueologia catalana faltaven aportacions assagístiques i de síntesi i

1. Reproduïda a *Homenatge a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, 1993, p. 18.

que, fins i tot, aquesta forma de presentació de les interpretacions era mal vista per alguns dels seus col·legues. La capacitat de connectar amb la gent i de contagiar entusiasme foren la base de la seva tasca com a professor universitari, especialment en l'etapa a la Universitat de València. Ras i curt, Miquel Tarradell en aquest sentit era brillant.

Crec, però, que posar per escrit les seves idees no li agradava gaire.² Era com si, un cop haguessin sintetitzat un problema, ja no tingués gaire interès a posar-ho per escrit, ho trobava tediós (tal com ell mateix explica en la introducció a *El País Valencià del neolític a la iberització*, la seva muller —que també era arqueòloga— era la seva millor col·laboradora i qui fins a la seva mort l'ajudà, en molts aspectes, entre ells el de la sistematització de dades). Tanmateix, els seus períodes més brillants, feliços i professionalment productius foren «el període marroquí» (1948-1955) i el «període valencià» (1957-1970). Cal tenir en consideració que els que com jo el vàrem tractar durant els anys barcelonins, a partir del 70, no vam conèixer una persona feliç. Quan va arribar a Barcelona era un home profundament ferit, ni ell ni la seva família es van poder recuperar del suïcidi del seu fill gran. Tot l'edifici familiar s'aguantava sobre la columna que formaven Tarradell i la seva dona, Matilde Font. Poc després de l'arribada a Barcelona, aquesta emmalaltí de mort. La seva pèrdua va resultar insuperable per a Miquel Tarradell, «com si s'haguessin trencat unes cordes al seu interior»³. Tot i així, els que el tractàrem en aquests anys fórem afortunats. Se li han anat dedicant al llarg dels anys articles i entrevistes que n'han destacat la figura professional i cívica, alguns homenatges acadèmics que n'han ressaltat

la vàlua com a professional i com a persona molt compromesa i vinculada a la seva terra, Catalunya i els Països Catalans, però tot això no pot expressar la riquesa del tracte directe amb ell. Estic segura que, com jo, tots els seus alumnes recorden amb melangia les estones a Mallorca, sota el «pi de Formentor» o a sa plaça d'Alcúdia: suggerent, atractiu, divertit, a vegades contradictori, a cops enfonsat...

La figura de Miquel Tarradell és indèstria del seu compromís cívic: sempre defensà el concepte de Països Catalans i, a part de l'activa tasca que en aquest sentit portà a terme durant l'estada a València,⁴ desbordant d'iniciatives, endegà —en col·laboració amb Max Canher i l'editorial Curial— la publicació d'una revista de prehistòria dels Països Catalans, *Fonaments*, l'any 1978, ja en la seva etapa barcelonina. En els anys de gestació de la revista moriren Matilde Font, P. Bosch Gimpera i Lluís Pericot (que havia estat professor de Tarradell). Aquest darrer, jubilat, encapçalava el Consell Assessor de la Direcció de la revista i obria el primer número amb un article dedicat a Breuil. En el pròleg a aquest primer número Tarradell defineix breument els objectius polítics i editorials de la revista. En el primer d'aquests aspectes es proposa reprendre la tradició de publicacions de prehistòria en català estroncada des de la fi de la República i basar-se en el concepte Països Catalans perquè «resulta el més idoni del punt de vista científic per a l'estudi del passat, car és un territori que té una personalitat coherent, fins i tot abans que constituís una nació».⁵

De la seva tasca professional al Marroc, i més en concret de les seves excavacions a Lixus, destaca —a més de la significativa contribució al coneixement de la prehistòria marroquina⁶— la

2. Amb tot, la seva bibliografia compta amb més de 200 títols (N. TARRADELL-FONT (1993). «Bibliografia bàsica». Dins: *Homenatge a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. IX-XXIII).

3. Entrevista amb Montserrat ROIG (1993). «Les arrels del país». Dins: *Homenatge a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. 19.

4. J. PADRÓ, M. PREVOSTI, M. ROCA, J. SANMARTÍ (1993). «El professor Miquel Tarradell i Mateu». Dins: *Homenatge a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. III-VIII. E.A. LLOBREGAT (1993). «M. Tarradell: nacionalista, arqueòleg i historiador». Dins: *Homenatge a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. 25-33.

5. M. TARRADELL (1978). «Pròleg». *Fonaments*, núm. 1, p. 5.

6. «...sa place dans la connaissance du Maroc antique a été très importante: non seulement par ses fouilles de Tamuda et de Lixus, par ses recherches sur le Maroc punique mais aussi et surtout par les progrès qu'il fit faire à la Préhistoire marocaine, notamment au Néolithique, au Chalcolithique et à l'âge du bronze. Jusqu'à présent, toutes les recherches postérieures n'ont fait que confirmer ou préciser ses hypothèses et ses propositions». G. SOUVILLE (1993). «L'apport de Miquel Tarradell à la Préhistoire marocaine». Dins: *Homenatge a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. 43-47.

Visita a l'aqüeducte de Sant Jaume dels Domenys a finals dels 70. D'esquerra a dreta, J. Bellmunt, Núria Tarradell, Miquel Tarradell, N. Rafel i J. Ferrer. Miquel Tarradell tingué una gran facilitat de tracte amb les persones aficionades a l'arqueologia, per a les quals sempre disposava de temps.

seva aportació a l'impuls dels estudis sobre la colonització fenícia, el plantejament d'un període precolonial i un altre de colonial com a explicació al desfasament entre les datacions textuals i les arqueològiques, i la definició d'un horitzó colonial antic caracteritzat per les ceràmiques de vernís roig.⁷ Unes investigacions que li han proporcionat un lloc destacat en la història de la investigació de la colonització fenícia: «La labor en solitario de Tarradell a lo largo de la década de los 50, se caracterizó por su lucidez para plantear los problemas de la investigación y su originalidad en las interpretaciones...».⁸

Les arrels de Catalunya fou un llibre escrit a València, en una fase de plenitud en la qual comptava ja amb un bagatge significatiu i divers (estades als Estats Units, Andalusia, París i el Marroc) que contribuïa a singularitzar els seus

punts de vista científics i, en certa manera, a prendre distàncies. Es publicà simultàniament una altra obra cabdal, tot i que amb una gènesi diferent, molt més llarga: *El País Valenciano del neolítico a la iberización. Ensayo de síntesis* (València 1962), on, entre altres qüestions, reprèn el tema de la cultura de l'Argar i el Bronze Valencià els aspectes fonamentals del qual havia ja fixat en la seva tesi doctoral, de la qual publicà una ressenya al I CNA. El subtítol de l'obra és una declaració d'intencions que, altre cop, incideix en la seva tendència a l'assaig i la síntesi. El mateix any, amb *Les arrels...* i el *País valenciano...* Tarradell sistematitza i posa per escrit els seus coneixements i interpretacions sobre la prehistòria de Catalunya i del País Valencià. Poc abans, el 1961, havia vist la llum una altra obra important⁹ dedicada a la cronologia absoluta (basada

7. Entre altres: M. TARRADELL (1954). «Las excavaciones de Lixus y su aportación a la cronología de los inicios de la expansión fenicio-cartaginesa en el Extremo Occidente». Dins: *Actas de la IV Sesión de los Congresos Internacionales de Ciencias Prehistóricas y Protohistóricas*. Madrid, p. 789-796.

8. J. L. LOPEZ CASTRO (1992). «La colonización fenicia en la Península Ibérica: 100 años de investigación». Dins: *La colonización fenicia en el sur de la Península Ibérica. 100 años de investigación*. Almería, p. 24.

9. «Ensayo de estratigrafía comparada y cronología de los poblados ibéricos valencianos». *Saitabi*, 1961, XI: 3-20.

en el vernís negre) i relativa dels poblats ibèrics valencians en la qual, a més, incidia en l'existència d'una crisi en la segona meitat del segle IV que posava en relació amb el tractat del 348 aC entre Roma i Cartago, una proposta que, tot i matisada, la investigació posterior ha confirmat.¹⁰

Com a persona «apassionada per la història i a qui interessava l'estudi de la societat» (recordeu que són les seves paraules) no tardà gaire a interessar-se pels aspectes econòmics de la prehistòria, aleshores un camp pràcticament erm. Fruit d'aquest interès fou l'organització, el 1968, de la 1ª Reunión de Historia de la economía antigua de la Península Ibérica per omplir un buit que ell considerava, i així ho diu al pròleg de la publicació, lamentable. Algunes de les afirmacions que fa en el pròleg en qüestió són d'especial rellevància per situar la figura professional de Tarradell. D'una banda, «...debemos aspirar a hacer historia de los períodos primitivos como si se tratara de otra época cualquiera, con la única diferencia derivada de los distintos tipos de documentos que se manejan en uno y otro caso, sin perder de vista la limitación a que estamos sometidos por la pobreza y escasez de las informaciones. [...] ...conviene ver hasta qué punto nuestros estudios están maduros para incorporarse a las grandes líneas de la historia de hoy, entre las que la problemática socio-económica está en lugar preeminente».¹¹ I, de l'altra, anuncia un futur enfocament ecològic: «...más adelante hemos de ensayar la tendencia a comprender más estrechamente los marcos geográficos que sirven de fondo a los fenómenos históricos...».¹²

En major o menor mesura, tots som fruit d'una època i a Miquel Tarradell li tocà de viure en un període durant el qual, a nivell general, triomfaven els paradigmes migracionista i difusionista i, a nivell local, es vivia en la penombra intel·lectual. La crisi del dogma il·lustrat del progrés que es produeix a finals del segle XIX marca

l'inici d'una etapa significada per la creença en el conservadorisme de la conducta humana, amb l'auge subsegüent del factor etnicitat com a motor històric i, en conseqüència, amb el descavalcament de l'evolució com a factor de canvi cultural. La migració, la invasió i la difusió passen a considerar-se les causes més importants del canvi. Tant Bosch Gimpera com Tarradell tenen un marcat caire difusionista, tot i que caldria aquí introduir moltes precisions —que ultrapassen la voluntat d'aquestes línies— tant en relació a l'obra de Bosch com a la de Tarradell.

A *El País Valenciano*... Tarradell, en tractar del neolític, s'aparta de la «hipòtesi africana», un paradigma clàssic en els estudis hispànics en la superació del qual tingué un paper molt rellevant, i afirma que «...el origen oriental parece evidente».¹³ Fou un «antiafricanista» significat. A *Les arrels*..., en parlar de «les arrels remotes», exposa els motius per refusar la hipòtesi capsiana i insisteix en la difusió del neolític des d'orient per via marítima.¹⁴ Després de tractar el neolític antic amb ceràmiques impreses (la «cultura de les coves» de Bosch), revisa la qüestió d'una segona fase neolítica representada per la cultura dels sepulcres de fossa. Exposava els arguments contraris a la suposada unitat del litoral oriental de la península en aquest període (cultura d'Almeria)¹⁵ i, en el seu lloc, proposa —seguint Maluquer i Bernabó Brea— una estreta vinculació de l'àrea catalana amb Europa occidental.¹⁶ Torna a manifestar la seva adhesió al difusionisme orientalista en parlar de l'eneolític: «Sería pues el mundo eneolítico la segunda gran oleada de civilización que partiendo del Próximo Oriente y del Mediterráneo Oriental habría alcanzado nuestro sector europeo, ...»,¹⁷ «...unes migracions "coloniales" a la recerca dels metalls occidentals, primer el coure i després l'estany, són perfectament acceptables» (referint-se a VSP i Millares);¹⁸ en

10. A. RUIZ; M. MOLINOS (1993). *Los iberos. Análisis arqueológico de un proceso histórico*. Barcelona: Crítica, p. 217 i s.

11. *Estudios de Economía Antigua de la Península Ibérica*. Barcelona: Vicens-Vives, 1968, p. 9 i 10.

12. *Estudios*..., p. 10.

13. M. TARRADELL (1962). *El País Valenciano del neolítico a la iberización. Ensayo de síntesis*. València: Universitat de València, p. 68.

14. M. TARRADELL (19912). *Les arrels de Catalunya*. Barcelona: El Observador de la Actualidad, p. 70.

15. *Les arrels*..., p. 85.

16. *Les arrels*..., p. 92.

17. *El País Valenciano*..., p. 125.

18. *Les arrels*..., p. 134.

definitiva, «En grans línies podem dir que l'època eneolítica és una nova onada que partint dels grans centres creadors orientals —i ho escrivim en plural perquè no era un sol país concret— es va estendre cap a l'oest, en bona part aprofitant les comunicacions marítimes. Sembla que es repetí, doncs, però d'una manera molt més accentuada, el mateix panorama que hem dissenyat en parlar del Neolític...».¹⁹ Considera l'eneolític català representat pel binomi megàlits-coves d'enterrament col·lectiu, que interpreta com el reflex d'una dualitat econòmica: ramaders en el primer cas, agricultors en el segon; i incorpora una lleu matisació a la seva marcada postura difusionista i orientalista: «Tot, però, vingué d'Orient? Cal dir que la hipòtesi orientalista que ha dominat aquests darrers anys gairebé totes les visions de la prehistòria europea —i que potser ha anat una mica massa lluny— fou precedida per una altra de signe totalment contrari. El món megàlític era considerat, primer, una creació de l'Europa nòrdica. Després sorgí la hipòtesi de l'origen a l'oest de la Península Ibèrica, dels territoris on avui hi ha Portugal. Les darreres notícies de les anàlisis de C14 sembla que donen dates molt altes per a certs megàlits de Bretanya. Fins i tot acceptant, com fem nosaltres, l'arrel oriental del corrent eneolític, cosa que avui no sembla gaire discutible, potser caldrà deixar un marge de possibilitats de creació als països europeus d'occident. Sobretot en relació a certs aspectes dels megàlits».²⁰ Cal tenir en consideració que en aquells moments no es comptava amb cap datació absoluta per al País Valencià i Catalunya. En aquest sentit, Miquel Tarradell es lamenta d'aquesta mancança i manifesta el seu criteri, meridianament clar, sobre el seu maneig: «... Puede tenerse más o menos confianza en el C14. Ahora bien, dado

que es el procedimiento único para tener fechas absolutas en prehistoria, se impone aceptarlo o rechazarlo en bloque. La casi totalidad de los prehistoriadores hoy lo aceptan. Lo que no es lícito es aceptarlo cuando las fechas que da resultan coincidentes con las teorías previas de cada autor y rechazarlo cuando resulta lo contrario».²¹ Quan a *El País Valenciano...* tracta del món argàric, resumint i actualitzant les seves tesis anteriors,²² destaca la delimitació que en fa, més restringida que la que havia fet Bosch i, com a conseqüència, la definició d'un Bronze Valencià, fets per als quals es basa clarament en el concepte de cultura arqueològica creat per G. Kossinna (de qui fou alumne Bosch) i depurat, perfeccionat i divulgat per V. G. Childe: «...para aceptar una unidad de cultura se precisa la existencia de una serie destacada de elementos similares que justifiquen una comunidad de vida, de ritos, de técnicas y de objetos.»²³ Contribueix així de forma decisiva a l'impuls dels estudis regionals.²⁴ L'edat del bronze anterior a la cultura dels camps d'urnes queda, en canvi, en el cas de Catalunya submergida en la nebulosa de «Les èpoques incertes», capítol en el qual reuneix les evidències relatives a les estacions de sílex, l'art esquemàtic i totes les manifestacions arqueològiques fins a la «indoeuropeïtzació», que representa «la incorporació del nostre país a un fenomen general de tota —o gairebé tota— l'Europa meridional» després «d'una època diluïda i retardada».²⁵ En passar revista a les evidències i les interpretacions de la «civilització hallstàtica», segueix essencialment Maluquer²⁶ i considera la «indoeuropeïtzació» de Catalunya un dels grans «factores de trasbalsament» que, juntament amb la presència grega, generaran la cultura ibèrica,²⁷ una cultura que per a l'autor constitueix un «satèl·lit del món clàssic». En

19. *Les arrels...*, p. 135.

20. *Les arrels...*, p. 135.

21. *El País Valenciano...*, p. 74.

22. M. TARRADELL (1950). «La Península Ibèrica en la època del Argar», Dins: *Crònica del I CNA, Almeria 1949*. Cartagena, p. 72-84.

23. *El País Valenciano...*, p. 166.

24. M.I. MARTÍNEZ NAVARRETE (1989). *Una revisión crítica de la prehistoria española: la Edad del Bronce como paradigma*. Madrid: Siglo XXI, p. 344-345.

25. *Les arrels...*, p. 163.

26. J. MALUQUER (1945-1946). «Las culturas hallstáticas en Cataluña». *Ampurias*, p. VII-VIII.

27. *Les arrels...*, p. 237.

aparent contradicció amb l'afirmació que «aquests dos factors (es refereix a «l'onada indo-europea» i «l'impacte grec») havien de crear una col·lectivitat d'estructura molt diferent: és allò que en diem el món ibèric»,²⁸ afirma que la major part de produccions ibèriques arribaren a Catalunya ja creades «com un impacte vingut de sud a nord. [...] La veritat és que en algunes comarques s'observa un canvi de poblament que sembla que podria ser un argument favorable a pensar que realment va haver-hi una transformació provocada per uns agents externs. ¿Com s'explicaria que fossin abandonades zones del pla, on havia viscut la gent hallstàtica, de la primera Edat del Ferro, i la creació, de cop, dels poblats encimbellats?»,²⁹ una idea que alguns autors han reprès modernament.³⁰

De bon principi, Tarradell plantejà *Les arrels...*, que decidí escriure «pressionat amicalment, per l'il·lustre mestre Vicens Vives»,³¹ no com una obra especialitzada, per a arqueòlegs, sinó com una obra divulgativa, orientació que justificà afirmant que «En els resums hi ha sempre un tant per cent de falsedat i de traïció fins i tot de les teories de l'autor. No sols traduir és traïr, també ho és resumir. Però ¿hem de renunciar a informar les persones que tenen curiositat per saber l'estat de coneixements i dels problemes d'un món tan suggestiu com és el dels nostres predecessors més remots? ¿No és pitjor caure en el pecat de mandarínisme?»,³² idea que expressà sovint al llarg dels anys.³³ De fet, la repercussió de l'obra —sorprenentment gran, consi-

derant la seva temàtica— fou especialment marcada en ambients locals, erudits i entre historiadors i humanistes, més que en l'àmbit especialitzat, fet del qual l'autor es planyia.³⁴

Com el mateix Tarradell remarcà, *Les arrels de Catalunya* es publicà al cap d'una mica més de 40 anys que vegés la llum la primera obra de síntesi dedicada al tema, *Prehistòria catalana*, de P. Bosch Gimpera, de l'any 1919. «No voldríem que ningú pogués prendre les consideracions precedents com una crítica a les obres que s'han escrit abans sobre el mateix tema. Si hi ha unes diferències de matís en la manera d'enfocar els problemes o de resoldre'ls, és, sobretot, perquè cada llibre és fill del seu temps, i la prehistòria en mig segle ha evolucionat molt de pressa, com tantes altres coses.»³⁵ Les seves pròpies paraules en la ja citada introducció a la primera edició de *Les arrels* són el millor pòrtic per a les col·laboracions que es presenten en el dossier d'aquest número de la revista COTA ZERO que, tot respectant l'estructura de l'obra de Tarradell, pretenen ser-ne una valoració i una posada al dia, a la vegada que un homenatge a un personatge (que ens resistim a limitar amb l'adjectiu «arqueòleg») que ha estat significatiu no solament per a la nostra arqueologia, sinó també per a la nostra cultura. També aquestes col·laboracions, que tenen com a objectiu presentar l'estat del coneixement de la prehistòria catalana al cap de 40 anys de la publicació de la primera edició de *Les arrels...*, són filles del seu temps.

28. *Les arrels...*, p. 237.

29. *Les arrels...*, p. 267-268.

30. O. ARTEAGA, E. SANMARTÍ, J. PADRÓ (1990). «El poblado ibérico del Tossal del Moro de Pinyeres (Batea, Terra Alta, Tarragona)». *Monografies Arqueològiques*, núm. 7, p. 154-156. J. SANTACANA (1993). «Difusión, aculturación e invasión: Apuntes para un debate sobre la formación de las sociedades ibéricas en Cataluña». Dins: *Cartago, Gadir, Ebusus y la influencia púnica en los territorios hispanos, VIII Jornadas de arqueología fenicio-púnica*. Ibiza, p. 145-159.

31. *Les arrels...*, pròleg a la segona edició, s.p.

32. *Les arrels...*, p. 28.

33. B. PORCEL (1993). «Miquel Tarradell y la vida de las piedras». Dins: *Homenaje a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. 9.

34. *Les arrels...*, pròleg a la segona edició, s.p.; i B. PORCEL (1993). «Miquel Tarradell y la vida de las piedras», Dins: *Homenaje a Miquel Tarradell*. Barcelona: Curial, p. 9.

35. *Les arrels...*, p. 6-7.

Abstract

Les arrels... and his author

In this introduction the professional and civic figure of Miquel Tarradell is glossed and a historiographic approach to its work is made, with special reference to *Les arrels de Catalunya*. A review is made to some of the most outstanding aspects in its work, very influenced by the oriental diffusionism: their contributions to the knowledge of the Phoenician colonization in the archaic period, to the delimitation of the Argar culture starting from the regional study of the Bronze Age in the Valencian Country, to the beginning of the studies of prehistoric economy and to Catalan prehistory.

Resumen

Les arrels... y su autor

En esta introducción se glosa la figura profesional y cívica de Miquel Tarradell y se hace una aproximación historiográfica a su obra, con una referencia especial a *Les arrels de Catalunya*. Se hace un repaso a algunos de los aspectos más relevantes de su obra, muy influenciada por el difusionismo orientalista: sus aportaciones al conocimiento de la colonización fenicia arcaica, a la delimitación de la cultura del Argar a partir del estudio regional de la Edad del Bronce en el País Valenciano, al inicio de los estudios de economía prehistórica y a la prehistoria catalana.

Núria Rafel i Fontanals és professora titular de Prehistòria a la Universitat de Lleida. Estudià i treballà a la Universitat de Barcelona, on fou alumna de Miquel Tarradell. Al llarg de la seva vida professional s'ha dedicat a qüestions de gestió i administració del patrimoni i, pel que fa a la recerca, a protohistòria catalana.